

5.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä

Perusopetus

Opetuksen tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- syventää kieltä, kirjallisuutta ja viestintää koskevia perustietojaan sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä
- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää ilmaisuaan sekä puheessa että kirjoituksessa
- osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä
- oppii kirjoitetun kielen normeja ja ymmärtää kirjakielen tarpeellisuuden
- osaa käyttää erilaisia tietolähteitä ja arvioida tiedon luotettavuutta
- rakentaa kirjallisuuden tuntemustaan ja sen avulla ajatteluaan ja mielikuvitustaan sekä maailmankuvaansa
- nauttii kulttuurin ja taiteen moninaisuudesta
- kasvaa suvaitsevaisesti eri kieltä puhuvia kohtaan.

Pakolliset kurssit

Kurssit äi1–äi4 arvioidaan numeroasteikolla 4–10. Jokainen osasuoritus täytyy suorittaa hyväksytysti.

1. Äidinkielen ja kirjallisuuden perustieto (äi1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyi luottamaan itseensä keskustelijana ja puhujana
- oppii tuntemaan kirjakielen ja puhekielen eroja
- oppii sanojen ryhmittelyä merkityksen ja taivutuksen perusteella
- tottuu tarkastelemaan omaa kielenkäyttöään
- luo omaa suhdetta kirjallisuuteen.

Keskeiset sisällöt

- ryhmä- ja parityöskentelytaidot
- puheenvuoron rakentamista vuorovaikutustilanteissa
- kirjakielen ja puhekielen käytänteiden erot
- oman tekstin rakentaminen, aloitus, lopetus, kappalejako
- sanaluokat, perussijamuodot
- iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat sekä muuta sanastoon liittyvää kielenhuoltoa
- lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä oman lukukokemuksen näkökulmasta

Arviointi

- kieliopin ja kielenhuollon koe
- kirjoitelma

2. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (äi2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ilmaisemaan ja perustelevaan mielipiteensä suullisesti ja kirjallisesti
- kehittyi tekstien tuottajana
- syventää erilaisten tekstien lukutaitoaan
- syventää tietojään kielen rakenteesta.

Keskeiset sisällöt

- perusteltuja puheenvuoroja, mahdollisuuksien mukaan väittelyjä ja neuvotteluja
- median tekstilajeja: uutinen, yleisönosastokirjoitus, pääkirjoitus, artikkeli
- suunniteltu, prosessoitu ja viimeistelty asiateksti ja mielipidekirjoitus
- verbin aikamuodot ja tapaluokat
- kaunokirjallisuuden lajien tunnistamista: runo, kertomus, novelli, romaani

3. Tekstien erittelyä ja tulkintaa (äi3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan keskustelussa ja omien näkemystensä ilmaisussa
- löytää keskeisen sisällön erilaisista teksteistä
- tottuu työstämään omia tekstejään
- tarkastelee lauseita rakenteellisina ja toisiinsa liittyvinä yksikköinä
- tutustuu eri genreihin.

Keskeiset sisällöt

- keskustelua televisiosarjojen maailmasta, teatterista ja elokuvista
- asiatekstien referointi, juonitiivistelmä
- arvostelun kirjoittaminen
- lauseenjäsenet, pää- ja sivulause
- kirjallisuuden perusanalyysi: aihe, juoni, henkilö, aika ja paikka
- lyhyt kaunokirjallisen tekstin erittely
- kirjallisuuden eri genrejä: esimerkiksi dekkari, scifi, kauhu, fantasia, elämäkerta, ihmissuhderomaani

Arviointi

- kielenhuollon koe
- kaunokirjallisen tekstin erittely

4. Suomen kielen ja kirjallisuuden ominaispiirteitä (äi4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan ilmaisijana
- oppii perusasiat suomen kielestä, sen vaihtelusta ja muuttumisesta
- motivoituu huoltamaan tuottamiaan tekstejä
- oppii hankkimaan tietoa eri lähteistä
- tutustuu suomen kirjakielen vaiheisiin.

Keskeiset sisällöt

- suomen kielen vaiheet ja sen asema muiden kielten joukossa
- keskeisiä teoksia Suomen kirjallisuudesta
- valinnaisista romaaneista keskustelua ja kirjoittamista
- oman tekstin huoltaminen tarkoitukseen sopivaksi
- laajahko kirjoitelma tietolähteiden pohjalta

Arviointi

- suullinen kirjaesittely
- kirjoitelma tietolähteiden pohjalta

Valinnainen kurssi

Kurssi äi5 arvioidaan numeroasteikolla 4–10. Jokainen osasuoritus täytyy suorittaa hyväksytysti.

5. Puheviestintä (äi5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojansa vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puhekuulttuurista
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvalmiuttaan sekä esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- kielellinen ja nonverbaalinen viestintä
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat
- esiintymisjännityksen lieventäminen
- esiintymistaitojen ja ryhmäviestintätaitojen harjoittelua erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Arviointi

- esiintymistaitojen koe
- ryhmäviestintätaitojen koe

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Vuorovaikutustaidot

Opiskelija

- haluaa ja rohkenee ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- osoittaa päättelevän ja arvioivan kuuntelemisen taitoa
- osaa ottaa ideointi- ja ongelmanratkaisukeskusteluissa sekä muissa ryhmäviestintätilanteissa puheenvuoron ja esittää ehdotuksen, kannanoton, kysymyksen, lisätietoja ja perusteluja
- edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä
- tuntee keskeisimmät puhutun ja kirjoitetun kielimuodon erot ja ottaa huomioon viestintätilanteen, vastaanottajan ja välineen muun muassa kielimuotoa valitessaan; hän pystyy vaihtamaan oman puhekielensä tarvittaessa yleispuhekieleksi
- pystyy havainnoimaan ja arvioimaan äidinkielen taitojaan: hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi, hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä.

Tekstien tulkinta ja hyödyntäminen

Opiskelija

- osaa keskustella erilaisten tekstien kanssa: hän osaa kysyä, tiivistää, kommentoida, väittää vastaan, esittää tulkintoja ja arvioita sekä pohtia tekstien yhteyksiä omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa
- tuntee erilaisten tekstien käyttömahdollisuuksia ja osaa suunnistaa monenlaisessa tekstiympäristössä
- lukee tekstejä, myös media- ja verkkotekstejä, tarkoituksenmukaista lukutapaa käyttäen
- tuntee tavallisten tekstityyppien keskeiset ominaisuudet ja erottaa niitä tekstikokonaisuuksista
- tunnistaa tavallisia kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstilajeja
- osaa vertailla tekstejä, löytää sisällön ydinasiat sekä tekijän mielipiteen ja sen perustelut
- pystyy tiivistämään fiktiivisen tekstin juonen, laatimaan henkilökuvia sekä seuraamaan henkilöiden ja heidän suhteittensa kehitystä
- osaa kuvata runoa ja esittää siitä ajatuksia
- tietää, että tekstillä on tekijä ja tarkoitus, jotka vaikuttavat sen sisältöön, muotoon ja ilmaisuun
- pystyy tekemään havaintoja tekstien visuaalisista ja auditiivisista keinoista
- pystyy tekemään havaintoja kielen keinoista ja huomaa esimerkiksi sanavalintojen, käytetyn kuvakielen, lausemuotojen sekä tyyliarvoltaan erilaisten ilmausten yhteyksiä tekstin tarkoitukseen ja sävyyn
- pystyy käyttämään opetettuja kielitiedon käsitteitä kieltä havainnoidessaan ja kirjallisuustietoa fiktiivisiä tekstejä käsitellessään.

Tekstien tuottaminen ja tiedonhallintataidot

Opiskelija

- osaa käyttää kirjastoa, tieto- ja kaunokirjallisia teoksia, tietoverkkoja sekä suullisesti välitettyä tietoa tiedonhankinnassaan; hän osaa valita lähteensä ja myös ilmoittaa ne
- tuntee puhe-esityksen ja kirjoitelman laadintaprosessin ja soveltaa tietojaan tekstejä tuottaessaan
- kokoaa esitykseensä riittävästi aineksia, jäsentelee niitä sekä tuo asiasta esille olennaisen; hänen tekstinsä ajatuskulkua on helppo seurata
- pystyy laatimaan suullisia ja kirjoitettuja tekstejä eri tarkoituksiin, mm. kuvauksia, kertomuksia, määritelmiä, tiivistelmiä, selostuksia, kirjeitä, hakemuksia, yleisönosastokirjoituksia ja muita kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä
- pystyy tuottamaan tekstinsä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla ja muutenkin hyödyntämään työskentelyssään tietotekniikkaa ja viestintävälineitä
- osaa hyödyntää kielitietoaan tekstien tuottamiseen ja tehdä tyyllillisiä, sanastollisia ja rakenteellisia valintoja, osaa säädellä virkkeiden rakennetta ja pituutta sekä tiivistää tekstiään

- soveltaa teksteihinsä tietoaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista, kohteliaisuuskeinoista ja oikeinkirjoituskäytännöistä.

Suhde kieleen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin

Opiskelija

- on saavuttanut lukutaidon, joka riittää myös kokonaisten kirjojen lukemiseen
- löytää itseään kiinnostavaa tieto- ja kaunokirjallisuutta sekä mediatuotteita ja osaa perustella valintojaan
- on lukenut sekä kotimaisesta että ulkomaisesta kaunokirjallisuudesta runoja, satuja, tarinoita, novelleja, esimerkkejä näytelmäteksteistä ja sarjakuvia sekä tuntee Kalevalan runoja ja muutakin kansanperinnettä, kokonaisteoksia hän on lukenut ainakin yhteisesti sovitun määrän
- tuntee kirjallisuuden päälatit, tekstien tyyllisen pääjaon sekä joitakin kirjallisuuden klassikkoja, jotka edustavat eri aikakausia
- pystyy jakamaan luku- ja katselukokemuksensa muiden kanssa
- osaa puhua kielen äänne-, muoto- ja lauserakenteesta sekä sanastosta; hänellä on tietoa sanaluokista ja lauseenjäsenistä; hän tuntee suomen kielen keskeisimmät ominaispiirteet ja pystyy vertailemaan suomen kieltä muihin opiskelemiinsa kieliin; hänellä on käsitys kielisukulaisuudesta ja suomen sukukielistä
- tietää, että suomen kieli vaihtelee tilanteen, käyttäjän ja alueen mukaan
- tuntee kielen muuttumista; hänellä on tietoa äidinkielen asemasta muiden kielten joukossa ja monikulttuurisessa kieliyhteisössä: opiskelija tuntee Suomen kielitilanteen, hänellä on perustietoa Suomessa puhuttavista kielistä.

Lukiokoulutus

Opetuksen tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- syventää tietojaan kielestä, kirjallisuudesta ja viestinnästä ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää ja monipuolistaa viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen
- oppii käyttämään kieltä entistä tarkoituksenmukaisemmin sekä puheessa että kirjoituksessa
- oppii analysoimaan tekstin ja kontekstin suhdetta
- syventää tekstintaitojaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä entistä tietoisempina niiden tavoitteista ja konteksteista
- oppii arvioimaan tekstin ilmaisu- ja argumentaatiota, sekä soveltamaan tietojaan tekstien vastaanottamiseen ja tuottamiseen
- syventää kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitusta ja eläytymiskykyään ja tarkentaa maailmankuvaansa
- hallitsee kirjoitetun kielen normit ja ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden
- osaa arvioida ja kriittisesti valikoida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoituspäätä: osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oppiaineen opiskelussa
- nauttii kulttuurista ja arvostaa sen monipuolisuutta.

Arviointi

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssien arviointi kohdistuu monipuolisesti oppiaineen eri alueisiin.

Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja mahdollisesti suulliset tuotokset sekä aktiivisuus.

Henkilökohtainen tavoitteenasettelu ja palaute sekä toisilta opiskelijoilta että opettajalta ovat opiskelijan puheviestinnän ja kirjoittamisen taitojen kehittämisessä tärkeää. Opetuksessa kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoja, joiden avulla hän voi rakentaa myönteistä ja samalla realistista käsitystään itsestään puhujana, lukijana ja kirjoittajana.

Pakolliset kurssit

Kursseilla toteutetaan aineen sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puheviestintä, kieli, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla syvennetään kirjoitetun kielen hallintaa ja kehitetään lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja sekä luetaan runsaasti kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta.

Kurssit ÄI1–ÄI5 arvioidaan numeroasteikolla 4–10. Jokainen osasuoritus täytyy suorittaa hyväksytysti.

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.

1. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI1)

Opiskelija harjaantuu erittelemään asiategstien kieltä, rakenteita ja merkityksiä sekä oppii näkemään tekstin yhteyden kontekstiin ja muihin teksteihin. Opiskelija syventää tekstilajituntemustaan ja kehittyä erilaisten tekstien tuottajana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida tekstien sisältöä, näkökulmia, tyyliä ja muotoa sekä oppii erittelemään tekstiä temporaalisista, kausaalisista, kontrastiivisista ja muista merkityssuhteista koostuvana kokonaisuutena, oppii tekstien erittelyssä tarvittavaa käsitteistöä ja pystyy soveltamaan sitä myös tuottaessaan itse tekstiä
- tottuu työstämään tekstiä oman ja toisten arvion pohjalta
- oppii suunnittelemaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiategstejä sekä kykenee välittämään sanomansa kuuntelijoille tai lukijoille tavoitteittensa mukaisesti
- oppii tiedonhankintastrategioita, käyttää painettuja ja sähköisiä tietolähteitä sekä löytää käyttökelpoista ja luotettavaa tietoa kirjoitelmansa tai puhe-esityksensä pohjaksi.

Keskeiset sisällöt

- tekstuaaliset keinot, esimerkiksi lausetyypit ja -rakenteet, sanavalinnat, kielen kuvallisuus; jaksotus, viittaussuhteet, kytkökset; fokusointi, aiheen rajaus ja näkökulman valinta
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi
- kirjoittaminen prosessina: tarkoituksenmukaisen aineksen haku, kriittinen valikointi ja siihen viittaaminen ja sen hyödyntäminen omassa tekstissä sekä tekstin ja sen kieliasun hiominen erityisesti rakenteen ja tekstin eheyden kannalta.
- oikeakielisuus: alkukirjain, yhdyssanat, sanaliitot, pronomien käyttö

2. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI2)

Opiskelijoiden käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään kielen kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää tietoaan kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä
- kehittyä fiktiivisten tekstien analyysoijana erilaisia lukija- ja tulkintalähtökohtia sekä tarpeellisia kirjallisuustieteellisiä käsitteitä käyttäen ja tulkitsee tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- harjaantuu käyttämään kurssilla havainnoituja kielen keinoja tarkoituksenmukaisesti omassa ilmaisussaan.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden erittelyä ja tulkintaa tulkinnan kannalta perusteltua käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen
- proosa kirjallisuudenlajina: kerrontateknisiä keinoja, esimerkiksi kertoja, näkökulma, aihe, henkilö, aika, miljö, teema, motiivi
- lyriikka kirjallisuudenlajina, esimerkiksi runonpuhujana, säe, säkeistö, rytmi, mitallisuus, toisto, kielen kuvallisuus
- draama kirjallisuudenlajina
- novellien, runojen ja draaman erittelyä
- kirjallisuuden keinojen käyttöä omassa teksteissä
- oikeakielisuus: välimerkit
- tekstitaidon koe

3. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI3)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kieltä erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy argumentointiin ja syventää siihen liittyviä tietoja. Hän oppii analysoimaan ja tuottamaan erilaisia argumentatiivisia tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää medialukutaitoaan, jolloin hän pystyy analysoimaan ja tulkitsemaan erilaisia mediatekstejä, niiden taustoja ja tavoitteita sekä kriittisesti arvioimaan median välittämää informaatiota ja vaikutusta yksilöihin ja yhteiskuntaan
- osaa niin kirjoittajana kuin puhujanakin perustella monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioida vaikuttamispyrkimyksiä ja tekstin luotettavuutta
- osaa tarkastella kirjallisuuden yhteiskunnallista vaikutusta
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja myös eettisistä lähtökohdista.

Keskeiset sisällöt

- suora ja epäsuora vaikuttaminen: esimerkiksi suostuttelu, ohjailu, manipulointi; mainonta, propaganda; ironia, satiiri, parodia
- vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajeja, graafisia ja sähköisiä tekstejä: mielipide, kolumni, pakina, arvostelu, pääkirjoitus, kommentti, mainos
- argumentointitavat ja retoriset keinot
- kantaa ottavia puheenvuoroja, keskusteluita ja väittelyitä
- tietoisesti vaikuttamaan pyrkivää kirjallisuutta ja muita kantaa ottavia tekstejä
- tekstien ideologisuus, lähdekritiikki ja mediakritiikki
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka
- oikeakielisuus: lyhenteet, numeroilmaukset, adjektiivien vertailumuodot, rektio, passiivi, omistusliite, subjektin ja predikaatin kongruenssi ja yksikkö ja monikko.

4. Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden tyyliä siten, että hän osaa ottaa huomioon kontekstin merkityksen tulkinnassa ja tekstin tuottamisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan niin fiktiivisiä tekstejä kuin asiatekstejäkin niiden kulttuurikontekstissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tyylin elementtejä ja niiden vaikutusta tekstin kokonaisuuteen
- pystyy itsenäiseen kirjoitusprosessiin aiheen ja näkökulman valinnasta, aineiston koonnista ja järjestelystä tekstin muokkaamisen ja tyylin hionnan kautta oman pohdiskelevan tekstin laadintaan
- kehittää omaa ilmaisutapaansa ja kirjallista tyyliään.

Keskeiset sisällöt

- eri aikakausia ja tyylejä edustavia kaunokirjallisia ja muita tekstejä erityisesti kulttuurisen kontekstin näkökulmasta
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- tyylin aineksien, kuten sananvalinnan, sävyn, kielen kuvallisuuden, rytmin ja lauserakenteen, vaikutus tekstiin
- oppiaineen sisältöihin liittyvästä aiheesta, itse valitusta näkökulmasta laadittu pohdiskeleva teksti
- oman tyylin hiontaa ja huoltoa
- oikeakielisuus: vaikeat sanat, vierasta vaikutusta, kapulakielen koukeroita, vältettäviä muoti-ilmauksia, kielikuvat, sananvalinta ja lauseenvastikkeiden käyttö.

5. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI5)

Opiskelija muodostaa kokonaiskuvan suomen kielen, suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan suomen kielen kehityksen vaiheita ja ymmärtää eurooppalaisten kieli- ja kulttuurikontaktien vaikutuksen suomalaisen kulttuurin muotoutumiseen ja jatkuvaan muutokseen
- arvostaa nyky-Suomen monikulttuurisuutta ja -kielisyttä ja ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle
- tuntee suomalaisen kirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta, kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana.

Keskeiset sisällöt

- teksti suullisessa ja kirjallisessa traditiossa: kansanrunoudesta kirjallisuuteen, kirjoitetusta kulttuurista nykyyviestintään
- suomen kielen muotoutuminen ja muuttuminen kansainvälisessä ympäristössä; kielen ohjailun periaatteet opiskelijan kielenkäytön näkökulmasta
- kielen ja kirjallisuuden merkitys kansallisen identiteetin rakentamisessa
- suomalaista kaunokirjallisuutta aika- ja kulttuurikontekstissaan, keskeisiä teoksia ja teemoja
- kirjallisia ja suullisia tuotoksia kurssin teemoihin liittyvistä aiheista
- kielenhuolto (kertaus)

Syventävät kurssit

Kurssit ÄI6, ÄI8 ja ÄI9 arvioidaan numeroasteikolla 4–10. Hyväksytty kurssi ÄI7 arvioidaan suoritusmerkinnällä S.

6. Tekstitaitojen syventäminen (ÄI6)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan analysoida ja tuottaa tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti ja kriittisesti erilaisia tekstejä
- varmentaa taitoaan kirjoittaa sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliältään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä.

Keskeiset sisällöt

Kerrataan ja syvennetään seuraavia asioita:

- tekstityypit ja tekstilajit
- tekstianalyysi ja siinä tarvittavat käsitteet
- tekstin rakentaminen: ideointi, suunnittelu, näkökulman valinta, jäsentely, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja ulkoasun viimeistely
- kielenhuoltoa

7. Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puheviestintään liittyviä tietojaan ja taitojaan sekä oppii arvioimaan puheviestinnän merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puhekulttuurista
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojaan
- tunnistaa sekä osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- kielellinen ja nonverbaalinen viestintä

- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat
- esiintymisjännityksen lieventäminen
- esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojen harjoittelua erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista puhe-kulttuuria

8. Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (Ä18)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja niiden tulkinnasta syvenee, ja hänen taitonsa lukea tekstejä kehittyy. Hän osaa jäsentää ja arvioida viestintäympäristöään sekä omia taitojaan puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana, lukijana ja median käyttäjänä niin, että hänen viestijäkuvansa tarkentuu.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tekstikäsitystään
- oppii tarkastelemaan monenlaisia tekstejä entistä tietoisempana tulkintaansa ohjaavista seikoista
- ymmärtää tekstin merkityskokonaisuutena ja tarkastelee sen piirteitä tavoitteen sekä viestintätilanteen ja -välineen kannalta
- oppii tarkastelemaan kielenkäyttöään, lukemistapojaan ja viestintäänsä entistä tietoisemmin
- tottuu huoltamaan tuottamiensa tekstien kieliasua
- syventää tietojaan ryhmäviestinnästä: hän kehittää ja oppii arvioimaan omia osallistumistapojaan ryhmän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin sekä ryhmätyön tai keskustelun tuloksellisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

- tekstien tulkintaa ja tuottamista ohjaavia perustekijöitä, kuten tavoite, vastaanottaja, tekstilaji ja tekstityyppi
- viestintätilanteen ja -välineen vaikutus tekstiin
- tekstikäsitteen syventäminen, esimerkiksi puhutut ja kirjoitetut tekstit, mediatekstit, sähköiset ja graafiset tekstit, asia- ja kaunokirjalliset tekstit sekä julkiset ja yksityiset tekstit
- erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua: ymmärrettävyys, havainnollisuus ja eheys
- tekstien referointi ja kommentointi
- omien viestintätietojen, -taitojen, -asenteiden ja -motivaation arviointi lukio-opiskelun näkökulmasta
- vuorovaikutustaidot ryhmässä

9. Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (Ä19)

Opiskelija perehtyy kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, median ajankohtaisaiheisiin ja nykykirjallisuuteen. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee, ajattelutaitonsa kehittyy ja kirjallinen ilmaisunsa kypsyy kohti lukion päättötason vaatimuksia.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia kielen, kirjallisuuden ja viestinnän teemoja
- oppii arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia tekstejä eettisin ja esteettisin perustein ja näkemään niiden merkityksen osana yhteiskunnallista keskustelua
- löytää nykykirjallisuudesta itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- osoittaa kypsyyttä oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä.

Keskeiset sisällöt

- nykykirjallisuutta ja sen ilmiöitä
- suullisia ja kirjallisia puheenvuoroja ajankohtaisista kieltä ja kulttuuria käsittelevistä aiheista
- mediatekstien ajankohtaisaiheiden, ilmaisukeinojen ja vaikutusten tarkastelua
- osallistumista lukija- ja kirjoittajayhteisöön

Koulukohtaiset kurssit

Kurssit ÄI10 ja ÄI13 arvioidaan numeroasteikolla 4–10 ja otetaan huomioon oppimäärän arvosanaa määriteltäessä, jos sillä on korottava vaikutus. Hyväksytyt kurssit ÄI11–ÄI12 ja ÄI14 arvioidaan suorituserkinnällä S.

10. Äidinkieli 0 (ÄI10 = ÄI0)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee harkitusti rakentamaan esityksensä
- kykenee kirjoittamaan johdonmukaisen kirjoitelman
- tuntee kieliopin keskeiset käsitteet
- ymmärtää kielenhuollon perusteet.

Sisältö

- kieliopin keskeisten käsitteiden kertausta
- opiskelijan yksilöllisen ilmaisutavan hiomista ja varmentamista
- erilaisten tekstien kirjoittamista

11. Ilmaisutaito 1 (ÄI11)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään ilmaisun perusvalmiuksia, keskittymistä, kuuntelemista ja havainnointia; omaa ilmaisukieltä, eleitä, ilmeitä, liikkeitä, ääntä ja puhetta vuorovaikutuksellisissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- keskittymisen, kuuntelemisen ja havainnoinnin harjoittelua
- opiskelijan oman ilmaisukielen, eleiden, ilmeiden, liikkeiden, äänen ja puheen käytön hiontaa vuorovaikutuksellisissa tilanteissa

12. Kirjallisuus ja tieteellinen tutkimus (ÄI12)

Kurssi suoritetaan kahdessa vaiheessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tutustumaan tieteellisen tutkimuksen vaiheisiin ja laatimaan tutkielman.

Keskeiset sisällöt

- aihepiirin määrittely
- lähdekirjallisuuteen tutustuminen
- tavoitteiden ja tutkimusmenetelmän määrittely
- aineiston kerääminen ja käsitteleminen
- tulosten erittely
- johtopäätösten tekeminen

13. Kehity kirjoittajana (ÄI13)

Kurssi sopii kaikille, jotka haluavat vahvistusta kielenhuollon asioissa ja sen voi suorittaa missä tahansa opintojen vaiheessa tahansa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan ilmaisijana
- tottuu havainnoimaan omien tekstiensä koheesiota, ymmärrettävyyttä ja havainnollisuutta
- motivoituu huoltamaan tuottamiensa tekstien kieliasua ja tyyliä
- hallitsee keskeiset kirjoitetun kielen normit ja ymmärtää kirjakielen ja puhekielen erot
- varmentaa taitoaan kirjoittaen sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliältään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- vahvistaa valmiuttaan ymmärtää kielen vivahteita erilaisissa yhteyksissä
- löytää keskeisen sisällön erilaisista teksteistä
- tottuu ottamaan kirjoittaessaan huomioon myös lukijan
- oppii kirjoittamaan erilaisia tekstejä vakiintuneiden tapojen mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aikana varmennetaan kykyä tuottaa selkeää, kirjoitettua yleiskieltä ja vahvistetaan hyvän asiatyylin hallintaa.

Kurssilla kerrataan ja syvennetään tietoa suomen kielen ominaislaadusta, lauseoppiin kuuluvista perusasioista, tekstin rakentamisen periaatteista sekä kielenhuollon käytänteistä ja tyylin perusasioista. Kurssilla käydään läpi kielenhuoltoasioita, asiatyylin tuntomerkkejä ja tekstin rakenteeseen liittyviä seikkoja.

Kurssin aikana kirjoitetaan, korjataan ja muokataan omia tekstejä sekä opetellaan hakuteosten ja kielenoppaiden käyttöä. Lisäksi harjoitellaan lukijan huomioon ottamista sekä tarkastellaan tekstin sävyä ja sen vaikutusta lukijaan.

Kurssilla kerrataan erilaisten tekstilajien vaatimuksia ja laaditaan erilaisia kirjoitelmia, mm. tiivistelmä, referaatti, essee.

Kurssilla harjoitellaan erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia.

14. Luova kirjoittaminen (ÄI14)

Luovan kirjoittamisen kurssilla kirjoitetaan monipuolisia tekstejä. Erilaisten tehtävien avulla etsitään omaa persoonallista tyyliä ja kirjoittamisen iloa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa kirjallista ilmaisutaitoaan ja ilmaisurohkeuttaan
- laajentaa ja syventää sanataiteen keinojen tuntemustaan
- harjaantuu kirjoittamisen avulla hahmottamaan ympäröivää maailmaa
- hyödyntää lukemisen ja kirjoittamisen vuorovaikutusta oman kirjallisen ilmaisun kehittämisessä
- vapautuu omien ajatusten ilmaisemiseen
- oppii löytämään kirjallisuudesta virikkeitä.

Keskeiset sisällöt

- sanataiteen keinojen harjoittelu, muun muassa lyriikan kielikuvat, rytmi; proosan kuvaus, dialogi ja juoni; draaman repliikki ja kohtaus
- erityyppisten tekstien kirjoittaminen, mm. novelli, satu, runo ja pakina
- kirjoitusprosessin eri vaiheisiin tutustuminen
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen

ÄI15 Kirjallisuusdiplomi

Kirjallisuusdiplomin tarkoituksena on lukuharrastuksen herättämisen lisäksi perehdyttää lukija kirjallisuuden lajeihin, kasvattaa yleissivistystä, auttaa ymmärtämään kirjallisuuden merkitystä ja kasvattaa kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin.

Kirjallisuusdiplomiin luettavat kirjat valitaan kirjalistasta, joka avautuu linkissä:

http://www.edu.ouka.fi/koulut/tiedostot_72/pdf/Lukion_kirjallisuusdiplomi.pdf

Lisätietoa suorittamisesta saa äidinkielen ja kirjallisuuden opettajilta. ÄI15-kurssi arvioidaan hyväksytyksi, kun kirjallisuusdiplomi on suoritettu.